

The
Potato
Valley

ONDERZOEK POTATO VALLEY

Is er gebrek aan kennis in de poot aardappelsector?

Hanna Bruinsma, Marten de Geus en Leon Odinga* Dick Kuiper en Hiske Galema
Van Hall Larenstein te Leeuwarden , opleiding bedrijfskunde and agribusiness,
contact: leon.odinga@hvhl.nl

Artikel informatie

Publicatiedatum:

22-6-2017

Sleutelwoorden:

Potato Valley

Kennis gebrek poot aardappelsector

Hbo-Mbo opleidingen

Abstract

Nederland is wereldwijd sterk in het telen van poot aardappelen. De omstandigheden voor de teelt zijn in Nederland zeer gunstig. The Potato Valley biedt een innovatief platform waar ondernemers, onderzoek, overheid en onderwijs met elkaar kunnen samenwerken zodat de pootgoedsector in Nederland de toppositie kan behouden. Om er voor te zorgen dat de sector zijn toppositie behoudt, moet het onderwijs goed aansluiten bij de vraag vanuit de sector. Om hieraan te voldoen is er onderzoek gedaan hoe de markt van vakspecialisten er voor staat en of de huidige aangeboden kennis goed aansluit bij de vraag vanuit de sector.

Inleiding

Nederland is wereldwijd erg sterk in het telen van poot aardappelen en in het noordelijk kleigebied van Friesland en Groningen is de teelt van de poot aardappel de verdienkost van het bedrijf. De regio neemt met 23 procent van de mondiale export een toppositie in. Om deze positie te behouden en te versterken is kennisontwikkeling nodig.

The Potato Valley is ontstaan in het najaar van 2016 en is opgericht naar aanleiding van huidige problemen in de sector. Zo werd er veel onderzoek nauwelijks in samenhang uitgevoerd en is de kennis zeer gefragmenteerd. The Potato Valley biedt een innovatief platform waar ondernemers, onderzoek, overheid en onderwijs met elkaar kunnen samenwerken zodat de pootgoedsector in Nederland haar toppositie kan behouden, versterken en er een duurzaam, breed en robuust teeltsysteem ontstaat van het totale akkerbouwplan.

Om Potato Valley hiermee te helpen wordt er marktonderzoek gedaan naar welke vraag aan mensen er is in de pootgoedsector en hoe het onderwijs hier op inspeelt. Hierbij zullen er verschillende aspecten naar boven komen zoals hoe het huidige niveau en aanbod van het onderwijs is. Wat voor vraag er is in de pootgoedketen en of de vraag wordt vervuld door huidige studenten die van een opleidingen afkomen. Voor het onderzoeken van de markt naar vakspecialisten (kennis) is er een praktijkonderzoek uitgevoerd.

De aanleiding van dit onderwerp komt voort uit het beeld dat The Potato Valley heeft over de aansluiting van het onderwijs (MBO & HBO) naar de vraag van werkgevers in ruime zin. Dit is natuurlijk een grote zorg voor het bedrijfsleven en een bedreiging voor de toppositie van de pootgoedsector in Nederland.

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen hoe de markt van vakspecialisten er voor staat. En hoe dit eventueel valt te verbeteren.

Materiaal en methode

De hoofdvraag voor dit onderzoek luidt als volgt: Wat vindt het werkveld van de aansluiting tussen de bestaande opleidingen en de pootaardappelsector?

Omdat deze hoofdvraag breed is, zullen de deelvragen antwoord moeten geven op de hoofdvraag.

1. Wat is het huidige aanbod op het MBO en HBO onderwijs gericht op de pootgoedsector?
2. Naar wat voor kennis wordt gevraagd vanuit de pootgoedsector met betrekking tot afgestudeerden? De proefopzet is gericht op de ontwikkeling van zowel een theorie en een hypothese over de stand van de kennis binnen de Nederlandse pootgoedsector. Er zal een exploratief onderzoek gedaan worden door middel van een survey.

De gebruikte onderzoekseenheden zijn de Nederlandse pootgoedsector en het onderwijs (MBO & HBO). De populatie is vanwege het praktische voordeel hiervan door middel van een selecte steekproef gekozen. Vervolgens is de informatie verzameld op een gestructureerde manier aan de hand van zowel mondelinge als schriftelijke interviews. In deze interviews zijn open vragen gesteld. Op deze manier is getracht om tot een zo informatief en een zo genuanceerd mogelijk resultaat te komen.

Resultaten

De resultaten van de net afgestudeerden in de opleiding Tuin- en akkerbouw die nu werkzaam zijn bij HZPC, Sijtsma akkerbouw en het dagelijks bestuur van de NAK.

De afgestudeerden vinden dat de Nederlandse sector een sterk imago heeft. Tevens vinden zij dat de sector gedreven werkt. Innovaties worden snel opgepakt. Wel moet er voor gewaakt worden dat de schaalvergroting niet ten koste gaat van de kwaliteit. En moet een keuringsinstantie als de NAK behouden worden om de kwaliteit te waarborgen. Wel vinden de net afgestudeerden dat er wel voldoende kennis aanwezig is. Echter er verdwijnen wel steeds meer vakmensen/veldmensen uit de sector die het gevoel met de aardappel hebben. Er wordt veel op kantoor

bedacht maar juist in het veld kunnen vakmensen het verschil maken door veel kennis op te doen en te delen. Toch zijn er organisaties in de keten die de teler helpt als er problemen zijn of om nog een optimaler resultaat te bereiken. De gemiddelde leeftijd in de sector is te hoog, er moet gezorgd worden dat de kennis op tijd overgaat op de nieuwe generatie voordat deze kennis verloren gaat.

In het algemeen geldt dat de basiskennis nog niet helemaal aanwezig is en hoe bijvoorbeeld de knolzetting wordt gestimuleerd en welke knolinhoud er nodig is. Er wordt nog te veel volgens het schema van de adviseur gewerkt. Men moet meer de grond weerbaarder maken om minder chemische gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken en meer de bemesting van de grond onder de loep nemen. Er zijn nog genoeg uitdagingen op dat gebied en ieder jaar is weer anders met verschillende invloeden. Tevens vinden de afgestudeerden dat er ook te weinig kennis op het gebied van bacterie- en virusinfectie is. Over 10 jaar is er nog veel meer vraag naar vakmensen op het gebied van de aardappels, mensen moeten meer gevoel met het gewas krijgen. Ook de innovaties op veredelingsniveau gaan door, waardoor je een breed spectrum aan kennis nodig hebt. Automatisering doet ook zijn intrede in de pootgoedsector, de elektronische sorteermachine staat in de startblokken om met minder mensen nauwkeuriger meer kilo's te sorteren. Keurmeesters, handelshuizen, selecteurs en praktische mensen zullen nodig blijven om deze arbeidsintensieve teelt uit te blijven voeren in Nederland. De teelt blijft mensenwerk dus daar zal niet veel in veranderen. Wel zal men nauwkeuriger in de teelt worden door veel preciezer te werken met behulp van onder andere drones en GPS.

De afgestudeerden vonden de overgang van de opleiding naar het werkveld voor hun wel goed te doen. Toch zeggen ze dat er voor mensen met weinig of geen ervaring in de sector, de aansluiting wordt gemist met het praktische gedeelte op het primaire bedrijf. De afgestudeerden zeggen als je naast de opleiding zelf je praktijkkennis goed op niveau brengt, de overgang goed te doen is.

De opleiding vonden ze veel gericht op communicatie, presentatie en financiën en wordt je als adviseur opgeleid. Maar ook als adviseur moet je weten waar je over praat.

De jonge potentiële werknemers zeggen wel dat ze de kennis uit de opleiding en de praktijk ernaast krijgen. Vanuit de opleiding wordt de financiële en het sociale aspect meegegeven. De inhoudelijke kant van een probleem moesten ze in de praktijk leren. Binding met bedrijven/mensen uit de praktijk ontbreekt teveel in de opleiding. Het onderwijsprogramma is nogal gericht op adviseren. Verder is het een goede basis om in het bedrijfsleven aan de slag te gaan. Een verplichte buitenlandse stage zou een goede zaak zijn voor de kennisverbreding van de studenten. Verder kijken in een ander land is alleen maar goed voor de algemene ontwikkeling en de keuzes die men gaat maken. Eén afgestudeerde zei dat hij fundamentele kennis van de bodem en aardappel heeft gemist tijdens de opleiding. Voor de afgestudeerden was er geen directe training of bijscholing nodig voor het algemene werk. Wel is er bijscholing nodig voor specifiek werk en is het belangrijk om bij te blijven in de sector met behulp van cursussen maar ook met informatieve avonden als AJF om op de hoogte te blijven van de vernieuwingen. Alle afgestudeerden gaven de opleiding een 7.

Wel is er veel zelfstandigheid en discipline vereist om de opleiding te halen.

De resultaten van bedrijven en instanties werkzaam in de pootgoedsector. Bestaande uit professionele telers, kweekbedrijven, afzetorganisaties, keuringsinstantie, gespecialiseerde toelevering op gebied van gewasbescherming en bemesting met korte logistieke lijnen.

De huidige pootgoedsector wordt betiteld als vitaal, dynamisch en competitief sterk. Ook wordt de sector als collectief en innovatief bestempeld. Er is veel kennis in de sector aanwezig en er is sprake van specialisatie op verschillende deel terreinen. Dit wordt als een sterk punt gezien, maar de communicatie tussen de deel terreinen kan verbeterd worden waardoor de versplintering van kennis afneemt. Kijkende naar het toekomstbeeld van de sector verwachten de ondervraagden dat door middel van efficiency mogelijkheden worden gezocht om (nog) slimmer te werken. De planningen zullen strakker worden en men verwacht een grotere ondersteuning van IT aan de hand van data vastleggen, verwerking en analyse. In de toekomst zullen specialisten op het gebied van data analyse die data kunnen omzetten

in wat de praktijk nodig heeft. Beroepen die hiermee bedoeld worden zijn: veredelaars, specialisten en teeltadviseurs. Gemiddeld werken er bij de bedrijven tussen de 60% en 80% werknemers die afkomstig zijn van een agrarische/groene opleiding (zoals: HBO tuin- en akkerbouw, bedrijfskunde en agribusiness, toegepaste biologie, MBO plantenteelt, loonwerk, tuin- en landschapsinrichting, hovenier etc.)

Gebrek aan kennis wordt in de sector op verschillende manieren opgelost. Zo is er bij één van de ondervraagden een gebrek aan kennis in gewasbescherming. Bij de andere bedrijven speelt gebrek aan kennis geen rol of wordt opgevangen. Op de vraag over het niveau van kennis van net afgestudeerden wordt verschillend gereageerd. Bedrijven die gericht zijn op veredeling en productie zeggen dat er veel inhoudelijke kennis overgebracht moet worden. Terwijl bedrijven die gericht zijn op kwaliteit en controle de inhoudelijke kennis redelijk vinden, maar missen praktijkervaring en analytisch vermogen van pas afgestudeerden. Algemeen beeld is dat er wel kennis ontbreekt, maar dat geldt voor elke sector. De meest genoemde kritiek is dat afgestudeerden niet kritisch en niet analytisch genoeg zijn opgeleid. En dat ze te breed zijn opgeleid. Eén bedrijf noemt het gebrek aan kennis niet erg, wanneer de afgestudeerde nieuwsgierig en passiefol is. Volgens de bedrijven wordt de meeste kennis geleerd in de praktijk. Wel zeggen zij dat de basis op school moet liggen. Het onderwijs sluit over het algemeen niet aan bij de wensen van de bedrijven. Het is te breed en er moet nog veel praktijk kennis geleerd worden.

Conclusie

Concluderend zijn zowel de net afgestudeerden als de bedrijven tevreden over de huidige pootgoedsector. Zij vinden dat er voldoende kennis aanwezig is, maar dit is versplinterd binnen de sector. Om een gebrek aan kennis op te vangen worden specialistische bedrijven met inhoudelijke kennis gebruikt. Men verwacht dat er in de toekomst (nog) meer vraag naar specialisten komt. Hiermee wordt bedoeld: inhoudelijke vakmensen, teelt-specialisten en veredelaars. Bedrijven en afgestudeerden vinden beiden dat vakinhoudelijke kennis zowel in de praktijk als op school vergaard moet worden. Als een student naast zijn studie op een akkerbouwbedrijf werkt, is de stap van studie naar werkveld 'goed te doen'.

Zowel studenten als bedrijven missen de vakinhoudelijke kennis (pootgoedsector, bodem en gewas) binnen de opleidingen. De opleidingen zijn te weinig betrokken met mensen en bedrijven uit de praktijk. Daarnaast zijn ze te veel gericht op het opleiden tot adviseur, zowel op sociaal als financieel vlak. Ook worden studenten te breed opgeleid en missen ze kritische en analytische vaardigheden. Deze kennis en vaardigheden zou volgens het werkveld ontbreken in de aansluiting tussen bestaande opleidingen en de pootaardappelsector.

Discussie

Bij de sector is wellicht het algemene beeld dat de opleiding niet perfect aansluit, maar dit is misschien wel logisch te noemen. Bij elk bedrijf zijn er weer andere facetten en kennis die de werknemers moeten beheersen en daarin zijn ze allemaal verschillend. Daar komt nog bij dat een opleiding zich niet volledig kan toespitsen op onderwijs dat alleen gericht is op de (poot)aardappel. Wat wel duidelijk is, is dat de échte teel technische kennis vanuit de opleiding verbeterd kan worden en hier liggen kansen voor de opleidingsinstituten, maar ook kansen voor een organisatie als The Potato Valley.